

Opdrachtgever:

Contactpersoon:

Adviseur: De Duurzame Adviseurs

Datum: juni 2021

DE FRYSKE MARREN

de duurzame
adviseurs

1 Inhoudsopgave

2 | Inleiding en verantwoording

De Gemeente De Fryske Marren levert (direct en indirect) producten en diensten aan haar inwoners en is een grote opdrachtgever voor leveranciers en onderaannemers in de regio. Met de CO₂-Prestatieladder wordt de Gemeente De Fryske Marren uitgedaagd en gestimuleerd om de eigen CO₂-uitstoot te kennen en te verminderen. Tevens wil de gemeente hiermee transparantie geven in de CO₂-emissies en zich blijven uitdagen om CO₂ te reduceren. Met als doel om in 2022 de CO₂-uitstoot met 63% te verminderen.

De omvang van de organisatie is zodanig dat zij moet voldoen aan de Europese Energie Richtlijn (EED). Omdat de gemeente vindt dat zij tevens een voorbeeldfunctie heeft naar haar burgers en bedrijven, is ervoor gekozen om niveau 3 op de CO₂-Prestatieladder te behalen. Dit managementsysteem zorgt ervoor dat CO₂-reductie een vast onderdeel wordt van de bedrijfsvoering en dat er continu gestreefd wordt naar een lagere CO₂-uitstoot van de gemeentelijke organisatie.

Met het behalen van niveau 3 richt de gemeente zich vooral op de CO₂-uitstoot welke wordt veroorzaakt door haar eigen scope 1 en 2 en business travel emissies. Dit houdt in dat de gemeente inzicht heeft in haar eigen energiestromen, zoals onder andere het gas-, elektra en brandstofverbruik, maar ook zakelijk gereden kilometers onder werktijd. Hier wordt later in het document dieper op ingegaan.

De CO₂-Prestatieladder kent vier invalshoeken:

A. Inzicht

Het opstellen van een onomstreden CO₂-footprint conform de ISO 14064-1 norm en daarmee inzicht krijgen in de CO₂-uitstoot van de gemeentelijke organisatie.

B. CO₂-reductie

De ambitie van de gemeentelijke organisatie om de CO₂-uitstoot te verminderen.

C. Transparantie

De wijze waarop in- en extern gecommuniceerd wordt over de CO₂-footprint en reductiedoelstellingen.

D. Deelname aan initiatieven

In de sector of keten om CO₂ te reduceren.

Elke invalshoek is onderverdeeld in vijf niveaus. Een erkende certificerende instantie beoordeelt de activiteiten en bepaalt het niveau van de CO₂-Prestatieladder. Hiervoor moeten stappen zijn gezet op alle invalshoeken van de ladder.

In dit rapport wordt onder andere de emissie-inventaris, ook wel de CO₂-footprint genoemd, van de Gemeente De Fryske Marren besproken. De CO₂-footprint geeft een inventarisatie van de totale hoeveelheid uitgestoten broeikasgassen, de Green House Gasses (GHG emissies).

De inventarisatie is een verantwoording van eis 3.A.1 van de CO₂-Prestatieladder en is uitgevoerd conform de ISO 14064-1: 2006 (E) "*Quantification and reporting of greenhouse gas emissions and removals.*"

Verder wordt in dit document het energiemangementprogramma en het communicatieplan van de gemeente beschreven. In onderstaande leeswijzer is benoemd in welke hoofdstukken de onderwerpen worden beschreven.

Dit document wordt jaarlijks herzien op basis van de actuele cijfers.

2.1 Leeswijzer

Dit document is ter bewijsvoering van de eisen van de CO₂-Prestatieladder. Per hoofdstuk wordt een eis behandeld. Hieronder een leeswijzer.

Hoofdstuk in dit document	Eis in de CO ₂ -Prestatieladder
Hoofdstuk 2: Beschrijving van de organisatie	3.A.1
Hoofdstuk 3: Emissie-inventaris rapport	3.A.1
Hoofdstuk 4: Energiemanagement actieprogramma	2.C.2, 3.B.2 en 4.A.2
Hoofdstuk 5: Stuurcyclus	2.C.2
Hoofdstuk 6: Communicatieplan	2.C.3

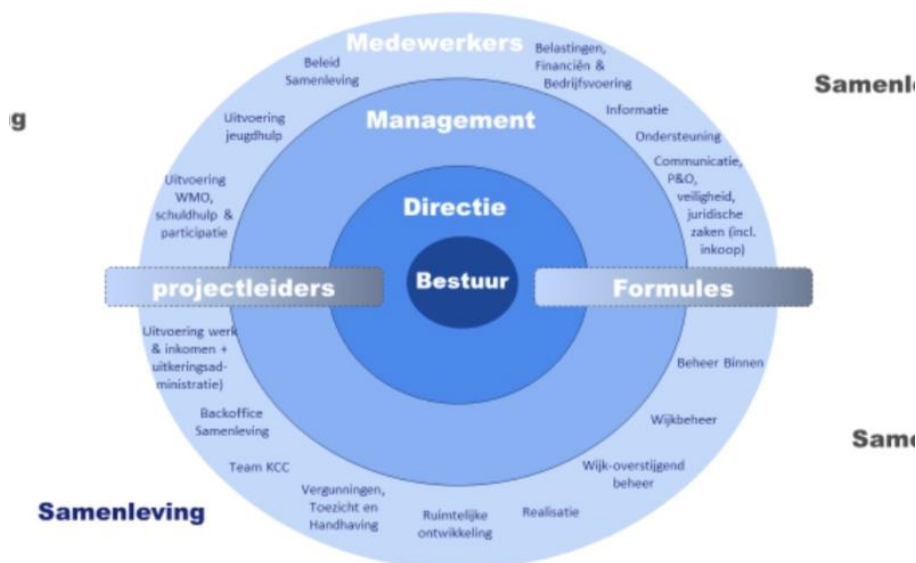
3 | Beschrijving van de organisatie

De gemeente is een fusie tussen Gaasterland-Sloten (Gaasterlân-Sleat), Lemsterland, Skarsterlân en een gedeelte van Boornsterhem (Boarnsterhim) rond Terhorne. De gemeente telt ongeveer 51.200 inwoners, met het stadje Sloten en de grootste plaatsen Balk, Joure en Lemmer. De gemeente De Fryske Marren telt 51 officiële plaatsen (kernen).

De naam verwijst naar de Friese meren. De gemeente droeg vanaf de instelling op 1 januari 2014 officieel de naam.

De gemeentelijke organisatie heeft per december 2019 428,43 FTE in dienst. De gemeentesecretaris is de directeur van de organisatie. Zie hieronder de organisatie schematisch weergegeven in een organogram.

Voor een uitgebreidere beschrijving van de organisatie verwijzen we u naar het document Organizational Boundary van de gemeente De Fryske Marren.

organogram in dynamische weergave

3.1 Duurzaamheidsvisie gemeente De Fryske Marren

"We willen gebruik maken van de creativiteit en het leervermogen in de samenleving. Het gaat ons niet om het afpakken van kwaliteit, het gaat erom te zorgen dat toekomstige generaties straks een kwalitatief goed leven kunnen leiden."

Als gemeente zijn wij niet degene die aan de knoppen draait, dat zijn de maatschappelijke partijen. Onze rol is het inspireren en het maximaal faciliteren van die maatschappelijke partners die uit zichzelf op weg willen naar een duurzaam 2030. We vertrekken vanuit de behoefte in het maatschappelijk veld en springen in, daar waar er maatschappelijke energie is. Daar waar partijen (instellingen, burgers en bedrijven) zelf de handen uit de mouwen willen steken met duurzaamheid.

Om duurzaamheid concreet te maken, hebben we ervoor gekozen om vijf thema's te benoemen:

1. Energie
2. Water
3. Grondstoffen
4. Natuur/groen
5. Sociaal

Bij de keuze van thema's hebben we ons laten leiden door de urgentie die aan het thema verbonden is. In onze ogen is het noodzakelijk om proactief met deze thema's aan de slag te gaan.

De gehele duurzaamheidsvisie van De Fryske Marren is terug te vinden in het beleidsdocument 'Duurzaamheidsvisie De Friese Meren 2013 – 2030' en is vastgesteld op 31 oktober 2012 door de gemeenteraden van Gaasterlân-Sleat, Lemsterland en Skarsterlân.

3.2 Statement bedrijfsgrootte

De totale CO₂-uitstoot van de Gemeente De Fryske Marren bedraagt in 2020 1222 ton CO₂, waarvan in ieder geval 138,8 ton CO₂ wordt veroorzaakt door het gasverbruik van het vastgoed. De Gemeente De Fryske Marren valt daarmee qua CO₂-uitstoot in de categorie klein bedrijf.

	Diensten ¹²	Werken/ leveringen
Klein bedrijf	Totale CO ₂ -uitstoot bedraagt maximaal (\leq) 500 ton per jaar.	Totale CO ₂ -uitstoot van de kantoren en bedrijfsruimten bedraagt maximaal (\leq) 500 ton per jaar, en de totale CO ₂ -uitstoot van alle bouwplaatsen en productielocaties bedraagt maximaal (\leq) 2.000 ton per jaar.
Middelgroot bedrijf	Totale CO ₂ -uitstoot bedraagt maximaal (\leq) 2.500 ton per jaar.	Totale CO ₂ -uitstoot van de kantoren en bedrijfsruimten bedraagt maximaal (\leq) 2.500 ton per jaar, en de totale CO ₂ -uitstoot van alle bouwplaatsen en productielocaties bedraagt maximaal (\leq) 10.000 ton per jaar.
Groot bedrijf	Totale CO ₂ -uitstoot bedraagt meer dan ($>$) 2.500 ton per jaar.	Totale CO ₂ -uitstoot van de kantoren en bedrijfsruimten bedraagt meer dan ($>$) 2.500 ton per jaar, en de totale CO ₂ -uitstoot van alle bouwplaatsen en productielocaties bedraagt meer dan ($>$) 10.000 ton per jaar.

Tabel 1 | Indeling in klein, middelgroot of groot bedrijf volgens Handboek CO₂-Prestatieladder 3.1.

4 | Emissie-inventaris rapport

Het emissie-inventaris rapport is opgesteld om te onderbouwen dat de CO₂-footprint, oftewel de emissie-inventaris, van de gemeente voldoet aan de ISO 14064-1 norm. Middels deze paragraaf wordt er per normonderdeel beschreven op welke wijze de gemeente hieraan voldoet.

4.1 Verantwoordelijke

De projectleiders welke verantwoordelijk zijn voor het behalen en behouden van de CO₂-Prestatieladder niveau 3, zijn de beleidsmedewerkers duurzaamheid van de Gemeente De Fryske Marren. Ze worden hierbij ondersteund door een extern adviesbureau, namelijk De Duurzame Adviseurs. Zij zijn verantwoordelijk voor het opstellen van de rapportages, inclusief het opstellen van de emissie-inventaris.

4.2 Basisjaar en rapportage

Dit rapport betreft het jaar 2020. Het jaar 2017 dient als referentiejaar voor de CO₂-reductiedoelstellingen en het monitoren van de CO₂-uitstoot.

4.3 Afbakening

Meer informatie over de Organizational Boundary van de Gemeente De Fryske Marren is terug te vinden in het document 'Bepaling Organizational Boundary'. Hierin is opgenomen welke gemeenschappelijke regelingen, locaties en andere factoren mee zijn genomen in de boundary.

4.4 Directe- en indirecte GHG-emissies

In dit hoofdstuk worden de berekende Green House Gas emissies (afgekort GHG-emissies) toegelicht. Het Green House Gas Protocol maakt onderscheid in verschillende scopes op basis van de herkomst van het broeikasgas. Hieruit ontstaat een zogenaamde 'inventaris aan broeikasgassen' van de organisatie die kan worden gekwantificeerd en gemanaged. Oftewel de CO₂-uitstoot die vrijkomt bij de eigen activiteiten. In de volgende paragraaf wordt de emissie-inventaris (oftewel CO₂-footprint) van 2020 weergegeven.

4.4.1 Berekende GHG-emissies 2020

De directe- en indirecte GHG-emissies van de Gemeente De Fryske Marren bedroeg in 2020 912 ton CO₂. Hiervan werd 540,2 ton CO₂ veroorzaakt door directe GHG-emissies (scope 1) en 270,7 ton CO₂ door indirecte GHG-emissies (scope 2). 101,2 werd uitgestoten door Business Travel.

Scope 1	omvang	eenheid	emissiefactor	ton CO ₂
Gasverbruik - Biogas uit stortgas	348.655,0	m3	398	138,8
Brandstofverbruik - benzine	2.494,0	liters	2740	6,8
Brandstofverbruik - diesel	45.693,0	liters	3230	147,6
HVO-100 Wagenpark	45.880,0	liters	345	15,8
HVO-100 Vrachtauto's	194.009,0	liters	345	66,9
HVO-100 Tractoren	94.733,0	liters	345	32,7
HVO-100 Materieel	39.666,0	liters	345	13,7
HVO-100 Pont	29.577,0	liters	345	10,2
CNG	30.954,0	liters	2728	84,4
Aspen	7.110,0	liters	2740	19,5
Propaan	1.008,8	liters	1725	1,7
Adblue	8.388,0	liters	238	2,0
Totaal scope 1				540,2
Scope 2	omvang	eenheid	emissiefactor	ton CO ₂
Elektraverbruik - Groene stroom uit Biomassa*	3.608.820,0	kWh	75	270,7
Totaal scope 2				270,7
Business Travel	omvang	eenheid	emissiefactor	ton CO ₂
Zakelijke kilometers - privé auto's	517.606,0	km's	195	100,9
Zakelijke kilometers - openbaar vervoer	7.248,8	km's	36	0,3
Totaal BT				101,2
Totaal scope 1 en 2 en BT				912,0

Tabel 2: CO₂-footprint 2020

4.4.2 Verbranding biomassa

In het jaar van deze rapportage vond geen verbranding van biomassa plaats bij de gemeente De Fryske Marren.

4.4.3 GHG-verwijderingen

Er heeft in het jaar van deze rapportage geen broeikasgasverwijdering of compensatie plaatsgevonden bij de gemeente De Fryske Marren.

4.4.4 Uitzonderingen

Er zijn geen noemenswaardige uitzonderingen te noemen op het GHG Protocol.

4.4.5 Invloedrijke personen

Binnen de gemeente De Fryske Marren zijn geen individuele personen te benoemen die een dermate invloed op de CO₂-footprint hebben, dat gedragsverandering van deze individuele persoon alleen al zou zorgen voor een significante verandering in de CO₂-footprint.

4.4.6 Toekomst

De emissies in de paragrafen hierboven zijn vastgesteld voor het jaar 2020.

De verwachting is dat deze emissies in het komende jaar niet aan grote verandering onderhevig zullen zijn. Wel zal, gezien de doelstellingen van de gemeente De Fryske Marren, de CO₂-uitstoot de komende jaren dalen.

4.4.7 Significante veranderingen

Zoals in paragraaf 3.2 beschreven geldt 2017 als basisjaar. De voortgang van de reductie in CO₂-uitstoot zal beschreven worden in het document CO₂-Reductieplan.

4.5 Kwantificeringsmethoden

Voor het kwantificeren van de CO₂-uitstoot wordt gebruik gemaakt van een excel model waarbij de energieverbruiken worden omgerekend naar CO₂-emissies. Hierbij worden de emissiefactoren van de website www.co2emissiefactoren.nl gehanteerd.

In hoofdstuk 4 van het CO₂-managementplan van de Gemeente De Fryske Marren wordt beschreven waar de brongegevens per energiestroom vandaan komen.

4.6 Emissiefactoren

Voor de inventarisatie van de CO₂-uitstoot van de Gemeente De Fryske Marren over het jaar 2020 zijn de emissiefactoren uit de CO₂-Prestatieladder 3.1 gehanteerd. Omdat het gaat om specifieke emissiefactoren op nationaal niveau, zijn de gehanteerde emissiefactoren zeer geschikt voor het omrekenen van de data van de broeikasgas activiteiten naar de daarmee gepaard gaande CO₂-emissies.

De emissiefactoren van de gemeente De Fryske Marren zullen te allen tijde meegaan met wijzigingen in de emissiefactoren van de CO₂-Prestatieladder 3.1. Voor de berekening van de CO₂-footprint van 2020 zijn emissiefactoren gebruikt daterende van januari 2020.

Er is een herberekening geweest i.v.m. de emissiefactor van biogas uit stortgas welke niet correct bleek te zijn. Met terugwerkende kracht is dit aangepast voor de afgelopen jaren t/m het basisjaar 2017.

Er zijn geen "Removal factors" van toepassing.

4.7 Onzekerheden

De gepresenteerde resultaten moeten worden gezien als de beste inschatting van de werkelijke waarden. Bijna alle gebruikte gegevens voor de berekening van de CO₂ footprint zijn gebaseerd op facturen en/of werkelijk gemeten aantallen. Hierdoor is de onzekerheidsmarge zeer gering. Er zijn nog wel enkele onzekerheden.

Deze worden onderstaand omschreven:

1. **Zakelijke kilometers openbaar vervoer:** In deze berekening zijn de gedeclareerde bedragen teruggerekend naar kilometers door deze te delen door 0,13.
2. **Propaanverbruik:** Bij het propaanverbruik zijn de kilogrammen propaan teruggerekend naar liters propaan. Er is gerekend met een dichtheid van 0,51.
3. **Elektraverbruik:** DVEP heeft door verschillende omstandigheden moeite met het aanleveren van verbruiken. Om deze reden is er voor 2020 gebruik gemaakt van de standaard jaarverbruiken.

4.8 Uitsluitingen

In Handboek 3.1 is de rapportage van de CO₂-emissie-inventaris over alle broeikasgassen, uitgedrukt in CO₂-equivalenten nog niet verplicht. Het is dus niet vereist overige gassen, niet zijnde CO₂ (CH₄, N₂O, HFC's, PFC's en SF₆) die vrijkomen bij operaties van het bedrijf, mee te nemen in de emissie-inventaris. Dit geldt ook voor koudemiddelen (refrigerants).

4.9 Verificatie

De gemeente Fryske Marren heeft ervoor gekozen om de emissie-inventaris niet apart te laten verifiëren door een extern bureau. De emissie-inventaris zal tijdens de externe audit middels een steekproef geverifieerd worden.

4.10 Rapportage volgens ISO 14064-1

Dit rapport is opgesteld volgens de eisen uit ISO 14064-1, paragraaf 9.3.1. In tabel 3 is een kruistabel gemaakt van de onderdelen uit ISO 14064-1 en de hoofdstukken in het rapport.

ISO 14064-1 §9.3.1	§ 7.3 GHG-report content	Beschrijving	Hoofdstuk rapport
A	A	Reporting organization	2
B	B	Person responsible	3.1
C	C	Reporting period	3.2
D, E	D	Organizational boundaries	3.3
F	E	Direct GHG emissions	3.4
G	F	Combustion of biomass	3.4
H	G	GHG removals	3.4
I	H	Exclusion of sources or sinks	3.4
J	I	Indirect GHG emissions	3.4
K	J	Base year	3.2
L	K	Changes or recalculations	3.4
M, T	L	Methodologies	3.5
N	M	Changes to methodologies	3.6
O	N	Emission or removal factors used	3.6
P, Q	O	Uncertainties	3.7
R	P	Statement in accordance with ISO 14064-1	3.10
S	Q	Verification	3.9

Tabel 3: Kruistabel ISO 14064-1

5 | Energiemanagement actieprogramma

In dit hoofdstuk wordt aan het kwaliteitsmanagementplan (eis 4.A.2) en het energiemanagement actieplan (eis 3.B.2) van de Gemeente De Fryske Marren vormgegeven.

5.1 Kwaliteitsmanagementplan

Het kwaliteitsmanagementplan gaat in op het borgen en verbeteren van de kwaliteit van de CO₂-footprint. De algemene doelstelling van het kwaliteitsmanagementplan is om continue verbetering van efficiënte en effectieve omgang met energie en een vermindering van de CO₂-uitstoot van de bedrijfsactiviteiten te waarborgen.

Daarnaast geeft het kwaliteitsmanagementplan inzicht in de procedures, het meten en rapporteren van de CO₂-footprint. Met het kwaliteitsplan wordt er geborgd dat een volledige, betrouwbare en actuele consolidatie van de energieprestaties van de Gemeente De Fryske Marren kan plaatsvinden. Er wordt inzicht verkregen in de energieprestaties van de totale bedrijfsvoering en de totale CO₂-emissies als gevolg ervan. Met het kwaliteitsmanagementplan als middel beoogt de Gemeente De Fryske Marren de kwaliteit van de data te borgen en te verbeteren in de organisatie en de prestaties te verbeteren.

5.2 Energiemanagementplan

De NEN-EN-ISO 50001 dient als richtlijn voor het opzetten van het Energiemanagement actieplan. Met de introductie van een energiemanagementsysteem wordt geborgd dat een volledige, betrouwbare en actuele consolidatie van de energieprestaties van de Gemeente De Fryske Marren kan plaatsvinden. Kern van het energie- en kwaliteitsmanagementplan is continue evaluatie van de activiteiten en geconstateerde afwijkingen om verbeteringen te realiseren en zijn dan ook opgesteld volgens de Plan-Do-Check-Act cyclus zoals deze is opgenomen in de NEN-EN-ISO 50001.

5.3 Doelstellingen

De algemene doelstelling van het energiemanagementsysteem is om te komen tot een continue verbetering van de energie-efficiëntie en vermindering van de CO₂-uitstoot van de organisatie. De specifieke doelstelling is om het energieverbruik in 2022 jaarlijks met 2% te verlagen ten opzichte van 2017, conform de landelijke doelstellingen.

5.4 Uitvoering

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 4.1
- 4.2
- 4.3
- 4.4
- 4.5

4.5.1 Energieaspecten

De eerste stap is het inzichtelijk maken van de energieverbruikers van de gemeentelijke organisatie. Op basis van dit inzicht kan er worden gekeken op welke aspecten er resultaat valt te behalen in de reductie van CO₂-uitstoot. Dit inzicht is terug te vinden in de CO₂-footprint van de Gemeente De Fryske Marren. Periodiek (één keer in de 6 maanden) worden de energieverbruiken in kaart gebracht.

4.5.2 Referentiejaar

Er is gekozen om de CO₂-footprint van 2017 te gebruiken als referentiejaar. De CO₂-emissies zijn uitgevoerd conform het gestelde in dit document. De betrouwbaarheid wordt gecontroleerd door middel van een interne controle door een onafhankelijke medewerker. Op basis van de CO₂-uitstoot in dit referentiejaar wordt bekeken welke maatregelen en doelstelling(en) geformuleerd kunnen worden om de CO₂-uitstoot vanaf dit referentiejaar te reduceren. Jaarlijks wordt bekeken of het gekozen referentiejaar nog steeds geschikt is voor de gestelde doelstelling en/of dat deze aangepast dient te worden.

4.5.3 Reductiedoelstellingen

De algehele reductiedoelstelling wordt geformuleerd tot 2022. Vanuit deze vastgestelde algehele reductiedoelstelling is een plan van aanpak opgesteld. In dit plan worden de maatregelen benoemd die worden genomen om de doelstelling te halen en welke afdelingen verantwoordelijk zijn voor de realisatie van de maatregelen. Het overzicht van te nemen maatregelen en verantwoordelijke afdelingen staan vermeldt in het Excel bestand met CO₂-reducerende maatregelen. De reductiedoelstellingen van de gemeente De Fryske Marren zijn terug te vinden in het CO₂-Reductieplan.

4.5.4 Energiemanagement actieplan

In onderstaande tabel wordt weergegeven op welke wijze, wanneer en door wie de gegevens voor de CO₂-footprint geïnventariseerd worden.

Emissiestroom	Eenheid	Verantwoordelijke afdeling	Wanneer	Bij wie aan te leveren
Gas - Vastgoed	M3	Ruimtelijk beheer	Maart September	Projectleider
Brandstof wagenpark - Diesel - Benzine - Elektrisch	Liters kWh	Ruimtelijk beheer	Maart September	Projectleider
Brandstof materieel - Diesel - Benzine - Aspen - AdBlue	Liters	Ruimtelijk beheer	Maart September	Projectleider
Elektra - Openbare verlichting - Vastgoed - Riolen en gemalen	kWh	Ruimtelijk beheer	Maart September	Projectleider
Zakelijke kilometers	Euro's	HR	Maart September	Projectleider

Bovenstaande gegevens worden door de verantwoordelijke afdelingen aangeleverd aan de projectleider van de CO₂-Prestatieladder. Deze zorgt voor het tijdig verwerken (halfjaarlijks) van de gegevens in de CO₂-footprint. Onderstaand staat per medewerker aangegeven voor welke gegevensstroom zij verantwoordelijk zijn.

Soort gegevens	Medewerker	Functie
Woon/werkverkeer	X	Medewerker personeel- en salarisadministratie
Verbuik gas en elektra	X	Werkvoorbereider/toezichthouder ruimtelijk beheer
Facturen NS	X	Medewerker financiële administratie
Verbruik materiaal/wagenpark	X	Medewerker bedrijfsvoering ruimtelijk beheer
	X	Administratief financieel medewerker ruimtelijk beheer
Smeerolie ed, kentekens	X	Monteur
Ponten en boten	X	Coördinator ruimtelijk beheer
Medewerkers per locatie	X	Medewerker facilitair en inkoop
Openbare verlichting	X	Werkvoorbereider/toezichthouder ruimtelijk beheer
Riolen en gemalen	X	Werkvoorbereider ruimtelijk beheer uitvoering
Eindverantwoordelijk CO ₂ -prestatieladder	X	Beleidsmedewerker duurzaamheid
Wagenpark (Lid projectteam)		Teamleider wijkoverschrijdend beheer
Energie gebouwen (Lid projectteam)	X	Directievoerder ruimtelijk beheer
Openbare verlichting (Lid projectteam)	X	Beleidsmedewerker openbare ruimte
Communicatie (Lid projectteam)	X	Adviseur communicatie

4.5.5 Energieverbruik

Twee keer per jaar (elke 6 maanden) brengt de gemeente De Fryske Marren haar energieverbruik in beeld. De uitvoering van deze inventarisatie vindt plaats conform ISO 14064-1, het GHG-protocol voor scope 1 en 2 en de eventuele vereisten vanuit de CO₂-Prestatieladder. Tevens wordt er jaarlijks beoordeeld of de organisatorische grens, oftewel de boundary, nog actueel is.

Onderdelen die hiervoor belangrijk zijn, zijn:

- Vastgoedoverzicht
- Gemeenschappelijke regelingen

De projectleider is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de inventarisatie, geassisteerd door de administratie. Voor de inventarisatie wordt er gebruik gemaakt van een datasheet, waarin de conversiefactoren zijn opgenomen. Nadat de inventarisatie voor de betreffende periode heeft plaatsgevonden, voert de projectleider, de externe adviseur en/of de administrateur een kwaliteitscontrole uit op de data. Hij of zij beoordeelt of de organisatiegrenzen juist zijn, de gegevens onder de juiste scope zijn verwerkt en of de juiste conversiefactoren zijn gehanteerd.

4.5.6 Energie reductiekansen

Iedereen binnen de Gemeente De Fryske Marren kan ideeën voor energie- en/of CO₂-reductie aandragen via de e-mail en/of informeel overleg. Daarnaast wordt er een projectpagina aangemaakt waarop medewerkers hun reactie achter kunnen laten.

4.5.7 Monitoren en beoordelen

Twee keer per jaar wordt de voortgang van de reductiedoelstelling en de afgeleide maatregelen en het jaarplan bepaald. De projectleider rapporteert de resultaten aan de deelnemers van het projectteam. Jaarlijks wordt er een samenvatting van de resultaten weergegeven in een Managementoverzicht.

Dit overzicht omvat minimaal:

- ✓ Een overzicht van het energieverbruik en de CO₂-emissies per scope
- ✓ Een vergelijking van het energieverbruik ten opzichte van het referentiejaar
- ✓ Een analyse van opvallende toe- en afnames van het verbruik en/of CO₂-emissie
- ✓ De voortgang van en de prognose voor het behalen van de reductiedoelstelling en eventuele aanbevelingen voor preventieve of corrigerende maatregelen
- ✓ De status van eerdere preventieve of corrigerende maatregelen
- ✓ Algemene ontwikkelingen

Op basis van deze rapportage beslist het management of bijsturing van de doelstellingen en/of aanpassing van het plan van aanpak noodzakelijk is.

4.6 Borging van het kwaliteits- en energiemangement actieplan

4.6.1 Interne audits

Jaarlijks wordt er een interne audit uitgevoerd. Deze audits zijn gericht op het toetsen van de effectieve en doelmatige implementatie van het energiebeleid. Daarnaast heeft het als doel om de kwaliteit van de CO₂-footprint te verhogen en een betrouwbaar beeld te krijgen van de voortgang van de reductiedoelstellingen van de gemeente. De interne audit richt zich op de manier waarop de gegevens zijn verzameld en verwerkt. De interne auditor stelt een audit rapport op met daarin de bevindingen van de interne audit.

Er wordt verhoogde aandacht besteed aan de volgende zaken:

- ✓ Kan de CO₂-emissie inventarisatie worden geverifieerd met tenminste een beperkte mate van zekerheid
- ✓ Voldoet de inventarisatie aan de eisen gesteld in ISO14064-1
- ✓ Zijn de juiste gegevens gebruikt bij het opstellen van de CO₂-footprint (steekproefsgewijs facturen en verbruik gegevens met elkaar vergelijken)
- ✓ Aan welk niveau van de CO₂-Prestatieladder wordt er voldaan

Aanbevelingen uit de audits worden meegenomen in het jaarplan en het managementoverzicht ter verbetering van het systeem.

4.6.2 Externe audits

Jaarlijks wordt door een externe auditor onderzocht of De Fryske Marren voldoet aan de eisen van de CO₂-prestatieladder voor het niveau waarvoor de Gemeente De Fryske Marren is gecertificeerd. De Gemeente De Fryske Marren heeft hiervoor een contract afgesloten met NCK.

4.6.3 Directiebeoordeling

Jaarlijks vindt er een beoordeling plaats door de directie van het CO₂-managementsysteem op geschiktheid, passendheid en doelmatigheid. Op basis hiervan wordt een rapportage gemaakt, dat dienstdoet als kwaliteitsregistratie. De output van de management review is een jaarplan met daarin vermelde doelstellingen en/of verbeteringen voor het nieuwe jaar.

4.6.4 Feedback

Aan de hand van de input uit de vorige fases en het evaluatierapport van de management review kunnen doelstellingen, indien noodzakelijk worden bijgesteld en kunnen er vervolgacties worden uitgezet om de verbeteringen te realiseren. Dit is nodig om continue verbetering van het CO₂-managementsysteem te bevorderen. De terugkoppeling van de uitkomsten wordt zowel mondeling als schriftelijk naar betrokkenen verzorgd. Zij dragen zorg voor het nemen van corrigerende/preventieve maatregelen binnen hun eigen organisatieonderdeel.

5. | Stuurcyclus

Het CO₂-beleid kent cycli van een half jaar, waarin de volgende zaken geïnventariseerd worden:

- ✓ De gegevens voor de CO₂-footprint verzameld worden;
- ✓ Beoordeeld wordt of de emissiefactoren nog actueel zijn;
- ✓ Er significante veranderingen in het bedrijf zijn welke een impact op de footprint kunnen hebben;
- ✓ Beoordeeld wordt of herberekening van emissies van voorgaande jaren vanwege deze veranderingen nodig is;
- ✓ De voortgang van de CO₂-reductie en behalen van de doelstelling bepaald wordt.

Vervolgens wordt beoordeeld of sturing op de doelstelling en maatregelen nodig is, in de vorm van het aanscherpen van de doelstelling wanneer deze (te) eenvoudig behaald wordt, of in de vorm van het nemen van extra maatregelen wanneer bepaalde maatregelen niet mogelijk bleken te zijn en de doelstelling niet gehaald dreigt te worden. Hierover wordt vervolgens intern en extern gecommuniceerd. Daarnaast wordt de nuttige toepassing van het sector- of keteninitiatief in de afgelopen periode geëvalueerd. Hieronder is een zogenoemde PCDA-cyclus weergegeven, waarin de verschillende fasen van het CO₂-reductiebeleid zijn weergegeven.

6. | Communicatieplan

In dit deel van het document wordt aangegeven op welke momenten er wordt gecommuniceerd over het CO₂-reductiesysteem van de gemeente De Fryske Marren.

6.1 Externe communicatie

Hieronder worden de externe stakeholders benoemd. Dit zijn partijen die belang hebben bij reductie van CO₂ en energie binnen de gemeenten. Tevens zijn het potentiële partners om mee samen te werken aan CO₂-reductie.

Externe stakeholders	Communicatiemiddel	Doel
Inwoners & lokale ondernemers	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Energieloket ✚ Informatieavonden ✚ Website ✚ Social Media ✚ Persbericht 	De gemeente wil inwoners en bedrijven enthousiasmeren en motiveren om hun uitstoot van CO ₂ te reduceren. Door als gemeentelijke organisatie het goede voorbeeld te laten zien, draagt dit bij aan de integriteit wanneer de gemeente inwoners aanmoedigt te verduurzamen.
Leveranciers & onderaannemers	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Website ✚ Aanbestedingen 	Het toepassen van de CO ₂ -prestatieladder in aanbestedingen.
Overheden	Deelname initiatieven	Kennis uitwisselen met andere overheden en organisaties.

In het communicatieplan, zie paragraaf 6.3, wordt weergegeven op welke momenten er nieuwsberichten worden verstuurd naar de stakeholders.

6.2 Interne communicatie

Hieronder wordt weergegeven wie de belangrijkste stakeholders binnen de gemeente De Fryske Marren zijn, op welke wijze er wordt gecommuniceerd met deze doelgroep en wat het doel is van de communicatiemomenten.

Het management zal daarnaast betrokken zijn bij de besluitvorming van de te nemen reductiemaatregelen, de voortgang van de CO₂-reductie en overige hoofdzaken van het CO₂-reductiebeleid.

Interne stakeholders	Communicatiemiddel	Doel
Medewerkers	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Interne Facebook ✚ Presentatie ✚ CO₂-ladder ✚ Nieuwsschermen in het stadhuis ✚ Teamoverleg 	Informeren over de wijze waarop de gemeente omgaat met het reduceren van CO ₂ . Hierbij worden ook de doelstellingen beschreven.
Bibliotheek	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Digitale nieuwsbrief ✚ Poster 	Informeren over de wijze waarop de gemeente omgaat met het reduceren van CO ₂ . Hierbij worden ook de doelstellingen beschreven.
CO ₂ -Projectteam	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Bijeenkomsten ✚ Presentatie 	Op de hoogte houden van de voortgang en taken en verantwoordelijkheden beleggen.

Management Team	 Presentatie Interne Facebook	Afstemming over de te nemen maatregelen en CO ₂ -doelstelling.
College B&W	 Interne Facebook 	Afstemming over de te nemen maatregelen en CO ₂ -doelstelling.

Het algemene doel van interne communicatie is om bewustwording in alle lagen van de organisatie te creëren. Alle medewerkers kunnen namelijk bijdragen als het gaat om CO₂-reductie. Daarnaast zullen er 'ludieke' acties plaatsvinden, zoals het gebruik maken van een fysieke ladder waar medewerkers hun ideeën kunnen opplakken. Zowel het MT als het college worden betrokken bij de besluitvorming over de te nemen reductiemaatregelen, de voortgang van de CO₂-reductie en overige hoofdzaken van het CO₂-reductiebeleid. Het MT breed is inclusief teamleiders van de verschillende afdelingen. Zij zijn vervolgens weer verantwoordelijk voor het communiceren naar de medewerkers op hun afdeling.

In het communicatieplan, zie paragraaf 6.3, wordt weergegeven op welke momenten er nieuwsberichten worden verstuurd naar de stakeholders.

6.3 Communicatieplan

Vanuit de CO₂-Prestatieladder zijn een aantal verplichte communicatiemomenten waarop er in- en extern gecommuniceerd dient te worden. De onderstaande communicatiemomenten zijn de minimale vereisten binnen de invalshoek communicatie van de CO₂-Prestatieladder niveau 3.

WAT	WIE	MIDDEL	FREQUENTIE	WANNEER
CO ₂ -footprint & energiebeleid	Afdeling Communicatie	<ul style="list-style-type: none">▪ Website▪ Intranet	Halfjaarlijks	- April - September
Voortgang CO ₂ -reductie	Afdeling Communicatie	<ul style="list-style-type: none">▪ Website▪ Intranet▪ Persbericht	Halfjaarlijks	- April - September
Voortgang doelstellingen en maatregelen	Afdeling Communicatie	<ul style="list-style-type: none">▪ Website▪ Intranet	Halfjaarlijks	- April - September
Bewustwording medewerkers	Afdeling Communicatie	<ul style="list-style-type: none">▪ Communicatieberichten▪ Presentatie(s)▪ Prijsvraag▪ Competitie rijgedrag▪ Teamoverleg	Per kwartaal	

5.5 * Note: bewaarplicht documenten website minimaal 2 jaar.

6.4 Website

Op de website van de gemeente De Fryske Marren is een pagina ingericht over het CO₂-reductiebeleid van de gemeentelijke organisatie. Op deze pagina wordt de nodige informatie over het CO₂-beleid weergegeven en zijn de laatste versies van de documenten terug te vinden.

6.4.1 Tekstuele informatie

Op de CO₂-Prestatieladder pagina op de website bevindt zich te allen tijde up-to-date informatie over:

- ✓ Het CO₂-reductie- en energiebeleid;
- ✓ De CO₂-footprint;
- ✓ De CO₂-reductiedoelstellingen (en de voortgang hiervan);
- ✓ De CO₂-reductiemaatregelen (en de voortgang hiervan);
- ✓ Acties en initiatieven waarvan de gemeente De Fryske Marren deelnemer of oprichter is;
- ✓ Een verwijzing naar de bedrijfspagina op de website van de SKAO;

De voortgang zal beschreven worden middels het publiceren van de halfjaarlijkse communicatieberichten. Om daadwerkelijk transparant te kunnen zijn over deze voortgang, zullen de communicatieberichten minimaal twee jaar op de website zichtbaar blijven. Tevens bevinden zich op deze pagina te allen tijde de meest actuele versies van onderstaande documenten (te downloaden als PDF).

- ✓ Communicatieberichten
- ✓ Certificaat CO₂-Prestatieladder

6.5 Website SKAO

Op de website van de SKAO bevinden zich te allen tijde de meest actuele versies van onderstaande documenten:

- ✓ Actieve deelname initiatieven
- ✓ Ingevulde maatregelenlijst

Op de website van de SKAO dient elk document een PDF te zijn met vermelding van een versienummer, een handtekening van de autoriserende verantwoordelijke manager en de autorisatiedatum.

Disclaimer en colofon

Uitsluiting van juridische aansprakelijkheid

Hoewel de informatie in dit rapport afkomstig is van betrouwbare bronnen en exceptionele zorgvuldigheid is betracht tijdens het samenstellen van deze rapportage kunnen De Duurzame Adviseurs geen juridische aansprakelijkheid aanvaarden voor fouten, onnauwkeurigheden, ongeacht de oorzaak daarvan en voor schade als gevolg daarvan. De borging en uitvoering van de opgestelde beoogde doelen en maatregelen aanwezig in dit rapport liggen bij de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever. Voor het niet behalen van doelen en/of het onjuist aanleveren van data door de opdrachtgever, kunnen De Duurzame Adviseurs niet aansprakelijk worden gesteld.

In geen enkel geval zijn De Duurzame Adviseurs, haar eigenaren en/of medewerkers aansprakelijk ten aanzien van indirecte, immateriële of gevolgschade met inbegrip van gederfde winst of inkomsten en verlies van contracten of orders.

Bescherming intellectueel eigendom

Het auteursrecht op dit document berust bij De Duurzame Adviseurs of bij derden welke bij toestemming deze documentatie beschikbaar hebben gesteld aan gemeente De Fryske Marren. Vermenigvuldiging in wat voor vorm dan ook is alleen toegestaan door voorafgaande toestemming door De Duurzame Adviseurs.

Auteur(s)

Kenmerk

Datum

Versie

Verantwoordelijke manager

CO2-Managementplan

juni 2021

1.0